

การวิจัยเชิงเอกสารเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวคิด
การจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพของคนพิการ:บริบทของสถานการณ์
กระบวนทัศน์ และแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของมนุษย์ทุกคน*

The Documentary Research to Synthesize Components and Analyze the
Relationships of Managing Capabilities of Occupational for People with
Disabilities: The context of Situation, Paradigms and Capability Approach

ฐิติวัจน์ ทองแก้ว (Thitiwat Tongkaew)**

ประสพชัย พสุนนท์ (Prasobchai Pasunon)***

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน แนวคิดทางการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการที่นำเสนอในงานวิจัย บทความวิชาการ หรือเอกสารทางวิชาการต่างๆ พบว่ามีแนวคิดที่นักวิจัยและนักวิชาการนำมาเป็นกรอบในการศึกษาประเด็นด้านคนพิการจำนวนมาก ซึ่งแม้ว่าแต่ละแนวคิดจะมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกันในการช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมให้คนพิการสามารถดำรงชีวิต เข้าร่วมกิจกรรมในสังคม และประกอบอาชีพได้อย่างเท่าเทียม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในภาพรวมเช่นเดียวกันและพบว่าบางแนวคิดมีองค์ประกอบที่สอดคล้องและสนับสนุนต่อกัน แต่ลักษณะการนำเสนอไม่ถูกนำมาบูรณาการร่วมกันอย่างชัดเจน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์องค์ประกอบของแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการ และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ตามแนวทางของ Scott (1990; 2006) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 1) วรรณกรรมภาษาไทย จำนวน 72 ฉบับ และ 2) วรรณกรรมภาษาต่างประเทศ จำนวน 47 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการ แบ่งได้ 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบภายใน องค์ประกอบภายนอก และองค์ประกอบเชิงผสมผสาน และ 2) แนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการ ซึ่งประกอบด้วย 6 แนวคิดย่อย พบว่ามีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด จำนวน 19 ลักษณะ โดยผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็น

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ในการศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

** นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Ph.D. students in Management, Faculty of Management Science, Silpakorn University,
email: Thitiwat.tong007@gmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Associate Professor, Dr., Faculty of Management Science, Silpakorn University, email: Pasunon@gmail.com

กรอบแนวคิดในการวิจัยเชิงประจักษ์เพื่อพิสูจน์ข้อค้นพบ รวมถึงเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญในการจัดทำนโยบายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการต่อไป

คำสำคัญ : สมรรถนะ คนพิการ แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคน

Abstract

Nowadays, there are many management concepts about managing capabilities of occupational for people with disabilities present in research articles, academic articles or academic documents which researchers and academicians use as a framework for studying about people with disabilities. Although, each concept has a common purpose in supporting, helping and encouraging people with disabilities to live in society, participate social activities and work equally to normal people which will increase the quality of life. Moreover, some concepts have consistent and supportive components to other concepts but most of them will not integrate together clearly. Therefore, this paper aims to 1) synthesize the components of the concept of managing capabilities of occupational for people with disabilities and 2) analyze the relationship of each concept of managing capabilities of occupational for people with disabilities. By using the Documentary research technique (Scott, 1990; 2006) in studying related literatures consists of 72 Thai literatures and 47 foreign literatures. The results revealed that 1) the concept of managing capabilities of occupational for people with disabilities is divided into 3 components which are internal capabilities, external capabilities and combined capabilities and 2) the concept of managing capabilities of occupational for people with disabilities which consists of 6 sub-concepts have 19 relationships between them. The results of this paper will be the framework for the future empirical study to prove the findings and also provides the important information for policy makers in creating the suitable policy for people with disabilities.

Keywords: Capability, People with Disability, Capability Approach

1. บทนำ

แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของคนพิการในประเทศไทย จากการประมาณการจำนวนคนพิการระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2562 พบว่า มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 12.60 ต่อปี (สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ, 2556) และในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีจำนวนคนพิการทั้งสิ้น 1,800,499 คน (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560) คิดเป็นร้อยละ 2.70 เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด 65.90 ล้านคน (กรมการปกครอง, 2560) และแม้จำนวนคนพิการจะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในสังคมไทย แต่คนพิการส่วนมากยังคงต้องประสบปัญหาในการดำรงชีวิตในสังคมและการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการทางสังคมที่ให้ความหมายคนพิการเป็นผู้มีความบกพร่อง ไม่สามารถทำงานหรือสร้างประโยชน์ต่อองค์กรได้ และบางครั้งอาจมองว่าคนพิการเป็นปัญหาต่อสังคม (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2553) ทำให้คนพิการถูกกีดกันในการเข้าถึงสิทธิที่พึงได้รับ การเข้าสู่สังคม และโอกาสในการประกอบอาชีพที่เหมาะสม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนพิการส่วนมากจึง ไม่เป็นไปอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกับคนในสังคม (กุลภา วณจสาระ, 2555) ดังนั้น หน้าที่ของประชาชนทุกคน ภาครัฐ เอกชน หน่วยงานอิสระที่เกี่ยวข้องรวมถึงคนพิการมีความจำเป็นต้องร่วมมือกันในการปรับเปลี่ยนบริบทของคนพิการจากภาระสู่การเป็นพลังในการพัฒนาสังคมร่วมกัน อย่างเป็นรูปธรรม (สุทิน จันทา, วรณี เขาวนสุขุม และวงศ์ธีรา สุวรรณิน, 2554) เนื่องจากคนพิการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อภาคการผลิต เป็นส่วนร่วมสำคัญในการสร้างคุณประโยชน์และพัฒนาประเทศร่วมกับสังคมและประเทศชาติ (สมิตตา เจริมพันธ์ และไชยพันธ์ ปัญญาศิริ, 2558; องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ, 2553)

โดยปัจจุบันประเทศไทยมีแนวโน้มในการสนับสนุนการจ้างงานคนพิการในเชิงบวกจากการพัฒนากฎหมาย ข้อบังคับ หรือนโยบายต่างๆ ที่ผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐและสถานประกอบการรับคนพิการเข้าตามอย่างต่อเนื่อง (จักรภพ ดุลศิริชัย และวิภาวี กฤษณะภุติ, 2556) แต่เมื่อพิจารณาสถิติที่สำคัญของคนพิการ พบว่าจำนวนคนพิการในปี พ.ศ. 2560 จำนวน 1,800,499 คน มีจำนวนคนพิการที่อยู่ในวัยทำงาน (อายุระหว่าง 15 – 60 ปี) จำนวนมากถึง 802,058 คน แต่กลับพบว่าจำนวนคนพิการที่ประกอบอาชีพเพียง 225,924 คน คิดเป็นร้อยละ 28.42 โดยมีจำนวนคนพิการระดับรุนแรงที่ช่วยตนเองไม่ได้ จำนวน 118,144 คน ดังนั้น จึงมีคนพิการในวัยทำงานที่ไม่ได้ประกอบอาชีพถึง 455,990 คน (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560) ซึ่งเพื่อพิจารณาจากสภาวะการขาดแคลนแรงงานอย่างรุนแรงของประเทศไทยในปัจจุบัน (ชญาณี ชวะโนทย์, นภนต์ ภูมมา และ ธิรภาพ พัททอง, 2559) ควบคู่กับงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าคนพิการมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพรวมถึงประโยชน์ที่เกิดต่อองค์กร คนพิการจึงควรมีโอกาสได้รับการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น (องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ, 2553) ดังนั้น ช่องว่างของปัญหาที่เกิดขึ้น คือ สาเหตุที่คนพิการจำนวนมากไม่ได้รับการจ้างงาน และในอีกมุมมองหนึ่ง คือ สาเหตุที่คนพิการเลือกไม่ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับตน

ผลการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่าสาเหตุเบื้องต้นของช่องว่างที่เกิดขึ้น คือ การถูกกีดกันสมรรถนะ ความสามารถ และอิสระในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพซึ่งเป็นผลจากโครงสร้างเชิงอำนาจทางสังคมที่ส่งผลให้เกิดอุปสรรค 3 ประการต่อคนพิการ คือ 1) อุปสรรคเชิงกายภาพ (Physical Barrier) 2) อุปสรรคเชิงนโยบาย (Systematic Barrier) และ 3) อุปสรรคเชิงทัศนคติ (Attitude Barrier) (ภัทรกิติ โกมลภิติ,

2551) ดังนั้น นัยสำคัญของการแก้ปัญหาคือการค้นหาแนวทางหรือองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้คนพิการได้รับโอกาส เกิดอิสระภาพในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสมรรถนะของตน โดยพิจารณาปัจจัยภายในตัวคนพิการและปัจจัยภายนอก รวมถึงปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากพบว่าสมรรถนะของคนพิการจะมีความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางสังคม (ประเสริฐ ยิ่งปากน้ำ, 2552)

จากรายละเอียดข้างต้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์และนำเสนอแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการบนพื้นฐานของแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคน รวมถึงการจัดกลุ่มองค์ประกอบแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาเชิงประจักษ์ และเป็นข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำนโยบายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการ
2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการ

3. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงเอกสารครั้งนี้ดำเนินการโดยการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย งานวิจัย บทความวิชาการ คู่มือ เกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็นวรรณกรรมภาษาไทย จำนวน 72 ฉบับ และวรรณกรรมภาษาต่างประเทศ จำนวน 47 ฉบับ เพื่อศึกษาแนวคิดซึ่งเป็นที่มาของปัญหาคนพิการในปัจจุบัน ศึกษากระบวนการที่สัมพันธ์กับคนพิการที่ส่งผลต่อรูปแบบการช่วยเหลือคนพิการในปัจจุบัน และสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพ รวมถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละแนวคิด มีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

3.1 สถานการณ์ของคนพิการกับกลไกการผลักดันสู่การเป็นคนชายขอบในสังคม

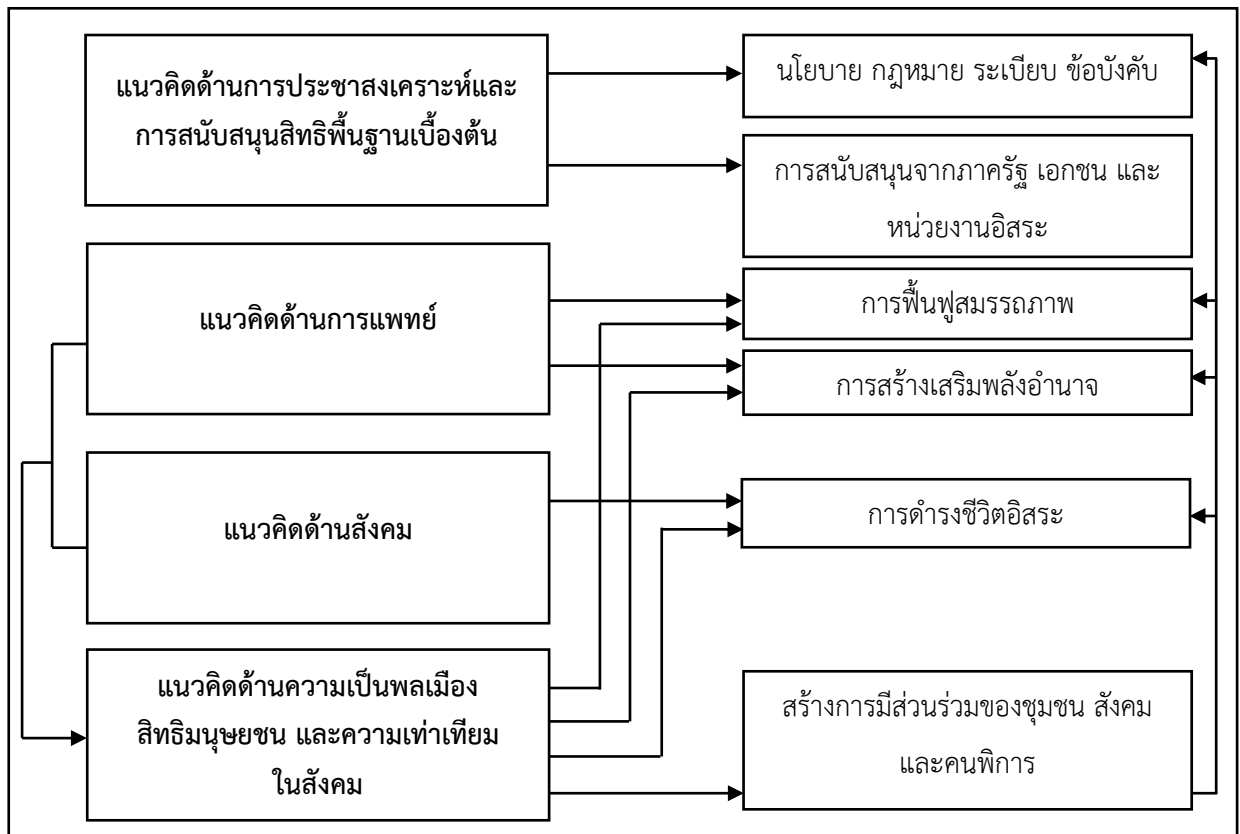
การให้ความหมายคนพิการในอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการสะท้อนการตีความหมายคนพิการของคนทั่วไปในสังคมที่มักแฝงด้วยทัศนคติหรือนัยเชิงลบของสังคม จนคนพิการถูกกลไกทางสังคมผลักดันให้ถูกจัดกลุ่มอยู่ในประเภท “คนชายขอบ” ที่ถูกสังคมละทิ้งและทำให้อยู่สภาวะการเป็น “คนอื่น” ในสังคมและถูกกีดขวางในการเข้าถึงทรัพยากร สวัสดิการภาครัฐ ไร้อำนาจการต่อรองหรือเรียกร้องสิทธิ รวมถึงการจำกัดโอกาสในการมีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ซึ่งผลการวิจัยพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนพิการนั้นเป็นผลมาจากโครงสร้างเชิงอำนาจทางสังคมของสถาบันต่างๆ ในสังคม (กุลภา วจนสาระ, 2555) โครงสร้างเชิงอำนาจทางสังคมเป็นปัญหาที่ซ่อนเร้นเคียงคู่กับปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำ ไม่เป็นธรรม และไม่เท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งมีต้นเหตุสำคัญจากระบบทุนนิยมที่แฝงอยู่ในกระบวนการทางสังคมที่มุ่งเน้นการสร้างควมมั่งคั่งทางระบบเศรษฐกิจและสังคมจนเกิดเป็นช่องว่างทางสังคมอย่างชัดเจน ดังนั้น ความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันในสังคมที่เกิดจากอิทธิพลของระบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นการยกระดับมูลค่าทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้หมันทัศน์ของคนในสังคมถูกสะท้อนออกมาในบริบทของการพัฒนาประเทศ คือ การสร้างประโยชน์ให้กับประเทศและคนส่วนมาก และคนบางส่วนจะต้องกลายเป็นผู้เสียสละโดยไม่มีทางเลือก (มณฑิยา บุญตัน, 2560) จึงเป็นหนึ่งในกลไกทางสังคมที่ผลักดันให้กลุ่มคนบางกลุ่มถูกตีตราว่าเป็น “คนชายขอบ” (กาญจนา เทียนลาย และธีรณรงค์ สุกุลศรี,

2555) และรายงานโลกด้านคนพิการที่ดำเนินการร่วมกับธนาคารโลก พบว่า กลุ่มคนชายขอบที่ถูกสังคมละเลยทอดทิ้ง มีความเสียเปรียบมากที่สุด คือ คนพิการ (World Health Organization, 2011) ทั้งนี้ จากการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าปัญหาที่เกิดกับคนพิการในปัจจุบันตามบริบทของประเทศไทยอันเป็นผลความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมกันในสังคม สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้านคือ 1) ปัญหาด้านทัศนคติและสมรรถนะของคนพิการ 2) ปัญหาด้านสังคม สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคม 3) ปัญหาด้านองค์กร ทัศนคติต่อคนพิการ การปฏิบัติตามกฎหมาย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน และ 4) ปัญหาด้านการสนับสนุนภาครัฐ ซึ่งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการตัดสินใจเลือกงานของคนพิการ (ฐิติวัจน์ ทองแก้ว, วิริยญา สุทธิกุล และธีรวัฒน์ จันทิก ,2560; รื่นฤดี ชอบผล, ทวี เชื้อสุวรรณทวี และอาดัม นีละไพจิตร, 2560; ทวี เชื้อสุวรรณทวี และคณะ, 2558; สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558; สุภา จรดล และโชคชัย สุธาเวช, 2556; สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2556ข; วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, มณฑิยา บุญตัน และอัศวพรธณ ขวัญชื่น, 2546)

3.2 กระบวนทัศน์เกี่ยวกับคนพิการ

กระบวนทัศน์หรือแนวคิดของคนในสังคมต่อคนพิการ เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ สังคม และสืบทอดกันมาผ่านกระบวนการทางสังคม ส่งผลให้คนส่วนมากมีความเข้าใจ ให้ความหมายคนพิการในบริบทเชิงลบ และยังส่งผลต่อการปฏิบัติและพฤติกรรมต่างๆ ของสังคมต่อคนพิการซึ่งอาจเป็นประโยชน์หรือเป็นอุปสรรคต่อคนพิการได้ (กมลพรรณ พันธ์ิ่ง, 2556) ดังนั้น การศึกษาและเข้าใจฐานคิดของกระบวนทัศน์หรือแนวคิดต่อคนพิการในรูปแบบต่างๆ ในแต่ละยุคสมัย จะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการรูปแบบของแนวทางการแก้ปัญหาและช่วยเหลือคนพิการที่เหมาะสม (Edmons, 2005) ผลการทบทวนวรรณกรรมพบว่ากระบวนทัศน์หรือแนวคิดที่ส่งผลต่อรูปแบบการปฏิบัติและช่วยเหลือคนพิการสามารถแบ่งออกเป็น 4 แนวคิดหลัก คือ 1) แนวคิดด้านการประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนสิทธิพื้นฐานเบื้องต้น มองว่าคนพิการเป็นบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ การดูแล และปกป้องจากคนปกติ เป็นแนวคิดที่มองคนพิการในเชิงลบ รูปแบบการช่วยเหลือคนพิการที่สำคัญคือการช่วยเหลือตามสิทธิพื้นฐานทางกฎหมาย เช่น การให้เงินช่วยเหลือ การให้ของอุปโภค บริโภค 2) แนวคิดด้านการแพทย์ มองว่าคนพิการเป็นบุคคลที่มีความบกพร่อง เป็นผู้ป่วย โดยทีมแพทย์และผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ตัดสินใจหลักในการดำเนินการช่วยเหลือคนพิการ รูปแบบการช่วยเหลือคนพิการที่สำคัญคือการสร้างเสริมพลังอำนาจแบบมีข้อจำกัด การฟื้นฟูสมรรถภาพและการรักษาจากสถาบันเฉพาะทางด้านคนพิการ ภายใต้การดูแลของทีมแพทย์ และนักวิชาชีพ 3) แนวคิดด้านสังคม มองว่าคนพิการเป็นสมาชิกในสังคม ที่ควรเข้ามามีส่วนร่วม และใช้ชีวิตในสังคมเช่นเดียวกับคนทั่วไป รูปแบบการช่วยเหลือคนพิการที่สำคัญคือแนวทางการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ และ 4) ความเป็นพลเมือง สิทธิมนุษยชน และความเท่าเทียมในสังคม มองว่าคนพิการและประชาชนทุกคนในสังคมควรมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายด้านคนพิการ สร้างโอกาสร่วมกันในการรับผลประโยชน์ การช่วยเหลือ และการให้บริการ ทั้งในชุมชนและสถาบันทุกระดับ รูปแบบการช่วยเหลือคนพิการที่สำคัญคือการสร้างเสริมพลังอำนาจการดำรงชีวิตอิสระการมีส่วนร่วมของชุมชน และการดูแลจากสถาบัน แพทย์ และนักวิชาชีพ (กมลพรรณ พันธ์ิ่ง, 2556; ศาสวัต เพ็งแพ, 2553; Edmons, 2005) จากการสังเคราะห์กระบวนทัศน์ต่อคนพิการพบว่าในแต่ละแนวคิดจะเกิดรูปแบบการช่วยเหลือคนพิการที่แตกต่างกัน และยังคงส่งอิทธิพลต่อรูปแบบการช่วยเหลือคนพิการ

ในปัจจุบัน ดังนั้น สามารถสรุปความเชื่อมโยงของกระบวนการที่คนที่มีต่อคนพิการกับรูปแบบการช่วยเหลือคนพิการที่พบในปัจจุบัน ได้ดังภาพที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยจะนำการเชื่อมโยงดังกล่าวไปเป็นกรอบในการคัดเลือกแนวคิดการจัดการที่เกี่ยวข้องกับคนพิการเพื่อสังเคราะห์แนวคิดทางการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการต่อไป

ภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงกระบวนการที่คนที่มีต่อคนพิการในแต่ละยุคที่ส่งผลต่อรูปแบบการช่วยเหลือคนพิการในปัจจุบัน
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

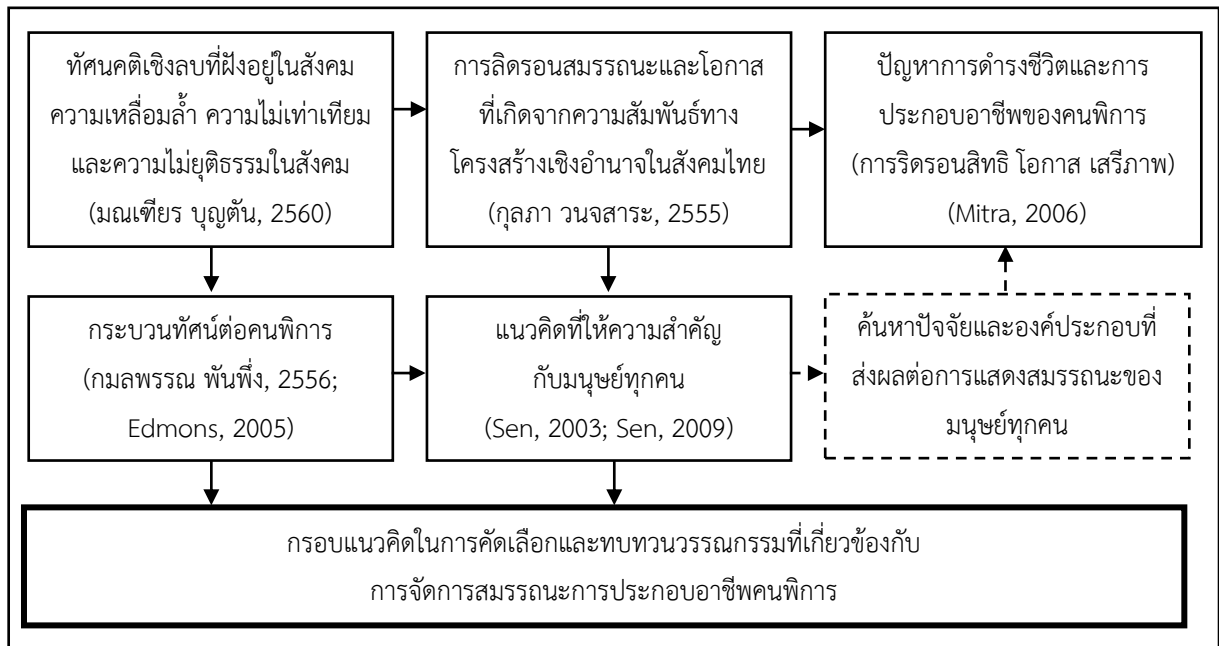
จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการที่คนที่มีต่อคนพิการในแต่ละยุคส่งผลให้เกิดรูปแบบการช่วยเหลือคนพิการในรูปแบบต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ 2) การสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานอิสระ 3) การฟื้นฟูสมรรถภาพ 4) การสร้างเสริมพลังอำนาจ 5) การดำรงชีวิตอิสระ และ 6) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และคนพิการ ซึ่งพบว่าการช่วยเหลือในรูปแบบนี้สามารถมีลักษณะการช่วยเหลือคนพิการที่สอดคล้องกับรูปแบบการช่วยเหลืออื่นๆ ดังการเชื่อมโยงที่แสดงในภาพแผนข้างต้น

3.3 แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของมนุษย์ทุกคน (Capability Approach)

การแก้ปัญหาอุปสรรคที่ขวางกั้นอิสระภาพในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนพิการ คือ การปรับเปลี่ยนเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นความมั่งคั่งทางรายได้หรือทางเศรษฐกิจสู่หลักการพัฒนาที่ส่งเสริมให้เกิดเสรีภาพ (Development as Freedom) มุ่งเน้นการสร้างความเท่าเทียม และสิทธิในการเข้าถึง ทรัพยากรประโยชน์ต่างๆ ซึ่งหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของมนุษย์ทุกคน (Capability Approach: CA) ของศาสตราจารย์อมาตยะ เช่น นักเศรษฐศาสตร์ผู้ได้รับรางวัลโนเบลทาง เศรษฐศาสตร์ ที่มีนัยสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของมนุษย์ทุกคนที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน เนื่องจากมนุษย์แต่ละ คนนั้นจะมีสมรรถนะในการกระทำการใดๆ (Functioning) ที่แตกต่างกัน และเมื่อผสมผสานสมรรถนะของแต่ละ บุคคลกับปัจจัยทางสภาพแวดล้อม เช่น ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางการเมือง และปัจจัยทางเศรษฐกิจ จะเกิดเป็นอิสระภาพ (Freedom) ให้บุคคลสามารถบรรลุคุณค่าในการดำรงชีวิตของตน (Sen, 2003; Sen, 2009) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดพื้นฐานหลักที่สำคัญในการวิเคราะห์แนวคิดทางการจัดการรูปแบบต่างๆ ที่ ส่งผลต่อการจัดการสมรรถนะของคนพิการในการประกอบอาชีพ รวมถึงการยกระดับมาตรฐานการใช้ชีวิตใน ภาวะรวมได้อย่างเหมาะสม (Mitra, 2006)

ทั้งนี้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าสมรรถนะของคนพิการตามแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับ สมรรถนะของมนุษย์ทุกคนแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) สมรรถนะพื้นฐาน (Basic Capability) คือ สมรรถนะที่ บุคคลมีตั้งแต่กำเนิด โดยอาจแสดงออกมาอย่างชัดเจนหรือซ่อนอยู่ภายในบุคคลนั้น 2) สมรรถนะภายใน (Internal Capability) คือ คุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล เช่น สติปัญญา ทักษะคิดต่อตนเองและสิ่งรอบข้าง อารมณ์ ร่างกายและสุขภาพ เป็นต้น และ 3) สมรรถนะแบบผสมผสาน (Combined Capability) คือ สมรรถนะ ที่คนพิการแสดงออกมาในเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นผลจากสมรรถนะภายในที่ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม (Bitar, 2013; Nussbaum, 2011) ซึ่งบางครั้งอาจเรียก สมรรถนะในรูปแบบเฉพาะนี้ว่า สมรรถนะทางสังคม (Social Capability) เนื่องจากสมรรถนะของคนพิการที่ แสดงออกมาไม่ใช่สมรรถนะของแต่ละบุคคลเป็นผลจากการหลอมรวมกับบริบทของสังคมในลักษณะของ ปฏิสัมพันธ์ของโครงสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Trani and Dubois, 2011) โดยผู้วิจัยจะนำแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของมนุษย์ทุกคนและประเภทของสมรรถนะมาเป็นกรอบใน การสังเคราะห์แนวคิดทางการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการจัดสมรรถนะต่อไป

ดังนั้น จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในประเด็นสถานการณ์ของคนพิการและปัญหาที่เกิดกับคนพิการ กระบวนการสนับสนุนคนพิการ รวมถึงแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของมนุษย์ทุกคน ผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการ เป็นกรอบแนวคิดในการคัดเลือกและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถแสดงรายละเอียดในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการคัดเลือกและทบทวนวรรณกรรม

3.4 แนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสู่กรอบแนวคิดการคัดเลือกและทบทวนวรรณกรรมตามรายละเอียดข้างต้น การจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการจึงหมายถึง แนวคิดในการบริหารจัดการ ปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการแสดงสมรรถนะในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนพิการ แบ่งเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภายในของคนพิการ และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภายนอกของคนพิการ และจากผลการทบทวนงานวิจัย บทความวิชาการ คู่มือ เกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สามารถจำแนกแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการได้ 6 แนวคิด ประกอบด้วย

3.4.1 การเสริมสร้างพลังอำนาจคนพิการ

การเสริมสร้างพลังอำนาจคนพิการ เป็นแนวคิดทางการจัดการที่มุ่งเน้นการผลักดันให้คนพิการตระหนักถึงความสามารถของตนเอง เข้าใจในสมรรถนะและความสามารถในการใช้ชีวิต สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง และเกิดเป็นความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะของคนพิการในภาพรวม และก้าวไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กิตติยาภรณ์ โชคสวัสดิ์ภิญโญ, 2554) โดยพบว่าองค์ประกอบของการเสริมสร้างพลังอำนาจคนพิการทั้งในบริบทของประเทศไทยและต่างประเทศมีความคล้ายคลึงกัน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) การเสริมสร้างพลังอำนาจด้านคนพิการ ประกอบด้วยการพัฒนาสมรรถนะคนพิการในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการที่แตกต่างกัน ให้คนพิการพร้อมต่อการเข้าถึงสิทธิและโอกาสเพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม 2) การเสริมสร้างพลังอำนาจด้านการสนับสนุนภายนอก เช่น แกนนำคนพิการ ผู้มีความใกล้ชิด ครอบครัว ผู้ดูแล เครือข่ายคนพิการ องค์กรด้านคนพิการ องค์กรนอกภาครัฐที่ไม่แสวงหากำไร และภาครัฐ 3) การเสริมสร้างพลังอำนาจด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม เป็น

ผลลัพธ์จากการเสริมสร้างพลังอำนาจด้านคนพิการและด้านการสนับสนุนภายนอก ที่ส่งเสริมให้คนพิการมีความกล้าเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสังคม การใช้บริการและเข้าถึงสิทธิต่างๆ การออกไปใช้สิทธิหรือกิจกรรมเชิงนโยบายต่างๆ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2560; เนตรชนก สุนา, 2560; กิตติยาภรณ์ โชคสวัสดิ์ภิญโญ, 2554; สุทิน จันทา, วรณา เขาวรรณสุขุม และ วงศ์ธีรวิ สุวรรณิน, 2554; Eleweke and Soje, 2016; Naami and Iddrisu, 2013; Baranauskiene et al.,2011)

3.4.2 การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ คือ กระบวนการเสริมสร้างสมรรถภาพหรือสร้างความสามารถของคนพิการในรูปแบบที่เหมาะสม โดยมุ่งหวังให้คนพิการได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพ หรือดำรงชีวิตได้อย่างเท่าเทียมในสังคม (ราชกิจจานุเบกษา, 2534) การดำเนินงานการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเป็นแนวคิดทางการจัดการที่เริ่มต้นจากกระบวนการทัศนหรือแนวคิดด้านการแพทย์ ที่ใช้รูปแบบการฟื้นฟูคนพิการในฐานะของผู้ป่วย โดยสถาบันภายใต้การควบคุมของแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาชีพ โดยคนพิการไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใดๆ (สุรียัน นันทา, ชัยวุฒิ บัวเนี้ยว และกฤษณ์ ขุนลิก, 2559) และต่อมาเมื่อกระบวนการทัศนต่อคนพิการเปลี่ยนไปตามแนวคิดด้านสังคม จึงเกิดการพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการผ่านการมีส่วนร่วมของคนพิการ ครอบครัว และชุมชน เพื่อให้การช่วยเหลือคนพิการนั้นควบคู่ไปกับการความเท่าเทียมของโอกาสและการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม (ทวี เชื้อสุวรรณทวี, 2551) ทั้งนี้ รูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่เป็นที่ยอมรับและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน (Community-Based Rehabilitation: CBR) โดยเป้าหมายหลักยังคงมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตความสามารถในการดำรงชีวิตร่วมกับชุมชนและสังคมได้อย่างเท่าเทียม (รัชณี สรรเสริญ และคณะ, 2553) และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่าองค์ประกอบของการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านสุขภาพและการแพทย์ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านความเป็นอยู่ 4) ด้านสังคม 5) ด้านการเสริมพลัง และ 6) ด้านอาชีพ (ชุตินาถ.ว. สังฆา และคณะ, 2560; ประภัสสร แสงศรี และบัวทอง สว่างโสภากุล, 2558; สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558; จิรพรรณ โพธิ์ทอง, อภรณ์ ดินาน และรัชณี สรรเสริญ, 2557; องค์การอนามัยโลก, 2556; รัชณี สรรเสริญ, 2555; รัชณี สรรเสริญ และคณะ, 2553; ทวี เชื้อสุวรรณทวี, 2551; ราชกิจจานุเบกษา, 2550ก; ราชกิจจานุเบกษา, 2534)

3.4.3 การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้คนพิการเกิดการรับรู้สมรรถนะของตนเอง เกิดความรู้สึกเชื่อมั่น กล้าคิดและตัดสินใจ เห็นคุณค่าของตนเอง และกล้าแสดงความต้องการของตนเอง โดยคุณลักษณะภายในต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับคนพิการนี้จะส่งเสริมให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สภาศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการประเทศไทย, 2561) การเตรียมความพร้อมให้คนพิการทางด้านการดำรงชีวิตอิสระในประเทศไทยได้นำรูปแบบการให้บริการพื้นฐานจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งพบว่ามียุทธศาสตร์การบริการพื้นฐานที่จำเป็น คือ 1) การฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระหรือฝึกปฏิบัติการดำรงชีวิตประจำวัน (Independent Living Skill Training) 2) การบริการด้านข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ (Information and Referral) 3) การให้คำปรึกษาแบบฉันทน์เพื่อน (Counselling) และ 4) การพิทักษ์สิทธิ (Advocacy) (กมลพรรณ พรหมพึ้ง, 2553) โดยหัวใจหลักของแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระ คือ การส่งเสริมให้คนพิการสามารถตัดสินใจเลือกรูปแบบการ

ดำรงชีวิตด้วยตนเองได้ (Self Determination) (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2557) สามารถตัดสินใจเลือกวิถีการด้วยตนเอง สามารถประเมินว่าปัญหาใดที่ตนไม่สามารถแก้ไขได้ ปัญหาใดที่ต้องให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2556ก) ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมในประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบของการดำรงชีวิตอิสระในประเทศไทย ได้ 3 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการให้บริการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ด้านปัจจัยสนับสนุน และ 3) ด้านผลลัพธ์ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต, 2560; รัชณี สรรเสริญและคณะ, 2558; สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2557; จันทกานต์ ฉายะพงศ์, 2556; กมลพรรณ พันพิ่ง, 2553; ภัทรกิติ โกมลกิติ, 2551; ทวี เชื้อสุวรรณทวี, 2548; กมลพรรณ พันพิ่ง, 2546)

3.4.4 การสนับสนุนทางสังคมต่อคนพิการ

การสนับสนุนทางสังคมเป็นแนวคิดทางการจัดการที่มีขอบเขตกว้างและถูกนำมาใช้ในงานวิจัยอย่างแพร่หลาย (อภิญา ศิริพิทยาคุณกิจ, 2553) และมีผู้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมจำนวนมาก จากการทบทวนวรรณกรรมพบการอธิบายความหมายใน 3 ลักษณะ คือ 1) เป็นกระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์หรือการมีกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่น ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะทำให้บุคคลมี สุขภาวะ คุณภาพชีวิต และการอยู่ดีมีสุขเพิ่มขึ้น (Findler, Jacoby and Gabis, 2016) 2) เป็นลักษณะของการที่บุคคลได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มคนหรือเครือข่าย เช่น ครอบครัว คนใกล้ชิด เพื่อน หรือบุคคลอื่นๆ ในสังคม เป็นต้น ซึ่งผลลัพธ์จะส่งผลให้บุคคลนั้นๆ เกิดคุณลักษณะการรับรู้คุณค่าของตนเอง และรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (นันทัก ชนะพันธ์, อัจฉราพร สีหิรัญวงศ์, ประภา ยุทธไตร และรณชัย คงสกนธ์, 2556) และ 3) เป็นลักษณะที่บุคคลรับรู้ถึงสิ่งที่สังคมหรือบุคคล เช่น ครอบครัว คนใกล้ชิด องค์กรแบบไม่เป็นทางการ องค์กรแบบเป็นทางการ สถานประกอบการ เป็นต้น ได้จัดเตรียมทรัพยากรที่เหมาะสมให้พวกเขา ทั้งนี้ การทบทวนวรรณกรรมพบว่าการสนับสนุนทางสังคมยังไม่มีกรอบองค์ประกอบที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจำแนกองค์ประกอบเบื้องต้นของการสนับสนุนทางสังคมจากลักษณะการให้ความหมาย ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้จัดสรรการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย ระดับปฐมภูมิ คือ กลุ่มคนที่มีความใกล้ชิดกับคนพิการ เช่น ครอบครัว เพื่อนสนิท เครือข่าย เป็นต้น และระดับทุติยภูมิ คือ กลุ่มคนหรือองค์กรที่มีโครงสร้างชัดเจน เช่น องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และสถานประกอบการ เป็นต้น 2) กลุ่มผู้รับการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้หมายความถึง คนพิการ 3) ปัญหาและความต้องการของคนพิการ 4) รูปแบบการสนับสนุนและการช่วยเหลือ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของคนพิการ และ 5) ผลลัพธ์จากการสนับสนุนทางสังคม เช่น สุขภาพกายและจิตใจ ความอยู่ดีมีสุข และการมีส่วนร่วมทางสังคม เป็นต้น (สมนรัช สุวรรณทรัพย์, ยุวดี ลีลัคนาวีระ และวรรณรัตน์ ลาวัณ, 2559; เพ็ญประภา ไสวดี, 2558; กมลพรรณ พันพิ่ง, 2553; Xie et al., 2018; Dayapoglu and Tan, 2017; Potvit et al. 2016; Hoglund and Larsson, 2016)

3.4.5 สิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนพิการ

สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนพิการเป็นลักษณะของเครื่องมือ อุปกรณ์ หรือสิ่งต่างๆ ที่อาจติดตั้งหรือเป็นส่วนหนึ่งของบริเวณภายนอกหรือภายในอาคารสถานที่ รวมถึงยานพาหนะในการคมนาคมขนส่งประเภทต่างๆ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือคนพิการให้สามารถเข้าถึงสถานที่ต่างๆ ได้ตามความปรารถนาของคนพิการ โดยในประเทศไทยพบว่า รูปแบบการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) สิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะสำหรับบุคคล คือ ลักษณะของเครื่องมือ อุปกรณ์ที่สามารถใช้งานได้เพียงบุคคลเดียวในขณะนั้น แบ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการดำรงชีวิต การศึกษา และการประกอบอาชีพ และ 2) สิ่งอำนวยความสะดวกแบบสาธารณะ คือ ลักษณะของพื้นที่และสถานที่ที่สามารถใช้งานร่วมกันได้ทั้งคนพิการแต่คนทั่วไปในสังคม เช่น ทางเดิน ทางลาด ห้องสุขาเฉพาะสำหรับคนพิการ ป้ายบอกทางแบบเฉพาะสำหรับคนพิการ รถสาธารณะทุกประเภท เป็นต้น (ธนายศ ธนธิตี, 2550)

เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนพิการ เป็นลักษณะของเครื่องมือ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีที่ช่วยสนับสนุนให้คนพิการหรือผู้ที่มีความบกพร่องสามารถทำกิจกรรม มีการดำรงชีวิตที่เป็นอิสระ (วราพร ปัญญาวงศ์ และคณะ, 2560) ไม่ต้องพึ่งพิงบุคคลอื่น ช่วยเพิ่มอัตราการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทต่างๆ ในสังคม และ การประกอบอาชีพได้เท่าเทียมกับคนทั่วไป ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนพิการ (รพีพรรณ ฉลองสุข, 2558) วัตถุประสงค์สำคัญของการจัดการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ คือ 1) ยกระดับความสามารถของคนพิการ 2) อำนวยรักษาระดับสมรรถนะของคนพิการ 3) ปรับปรุงสมรรถนะของคนพิการ และ 4) สนับสนุนคนพิการในการเข้าถึงความรู้ ข้อมูลทางการศึกษา การดำรงชีวิตอิสระ การประกอบอาชีพ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555) ดังนั้น การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนพิการจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการสมรรถนะคนพิการในปัจจุบัน ที่จะช่วยให้คนพิการเกิดสมรรถนะในการดำรงชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพซึ่งจะส่งผลเชิงบวกต่อการดำรงชีวิตอิสระและการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมของคนพิการได้อย่างยั่งยืน (ชัตพันธ์ ชุมมนุสนธิ์ และธีรศักดิ์ อุ๋นอารมณเลิศ, 2559)

3.4.6 การมีส่วนร่วมทางสังคมของคนพิการ

แนวคิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของประเทศไทย เริ่มปรากฏแนวทางอย่างชัดเจนในช่วงการจัดทำยุทธศาสตร์อินชอนซึ่งเป็นการจัดทำข้อตกลงร่วมกันของประเทศสมาชิกภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ร่วมกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ที่ได้กำหนดให้ พ.ศ. 2556 – 2565 เป็นทศวรรษใหม่ของคนพิการและกำหนดกรอบการมีส่วนร่วมทางสังคมของคนพิการเป็นเป้าประสงค์สำคัญ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการตัดสินใจ เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นการแสดงถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนรวมถึงคนพิการอย่างชัดเจน (Opokua, Mprah and Saka, 2016) ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของคนพิการสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม คือ การที่คนพิการเข้าไปดำเนินกิจกรรมทั่วไปหรือกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นเฉพาะเพื่อคนพิการร่วมกับสมาชิกในสังคม 2) การมีส่วนร่วมด้านการเมือง คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงสิทธิการเลือกตั้ง การร่วมประชาพิจารณ์นโยบาย การเป็นผู้แทนในการตรากฎหมาย รวมถึงการแสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะ เป็นต้น และ 3) การมีส่วนร่วมในองค์กร คือคน

พิการจะเข้าไปมีบทบาทหรือความรับผิดชอบในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งในองค์กรประเภทต่างๆ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมทางสังคมของคณพิการเป็นการส่งเสริมให้คณพิการได้ค้นพบอัตลักษณ์ของตน รับรู้บทบาทของตนในการเป็นสมาชิกของสังคมที่แท้จริง และผลจากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมจะส่งผลเชื่อมโยงต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และการอยู่ดีมีสุขของคณพิการอีกทางหนึ่ง (Sundar, Brucker, Pollack and Chang, 2016) โดยองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางสังคมของคณพิการจากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) คุณลักษณะส่วนบุคคลของคณพิการ 2) สภาพแวดล้อมทางสังคม 3) สภาพแวดล้อมกายภาพ 4) การได้รับการสนับสนุนจากสังคม 5) การเข้าถึงสิทธิและบริการขั้นพื้นฐาน และ 6) สิ่งอำนวยความสะดวก (พงษ์พันธุ์ พุทธิวิศิษฎ์ และวาริษฐ์ มัชฌมบุรุษ, 2559; Marino et al., 2018; Mikula et al. 2015; Swaine et al, 2014; Arvidson et al., 2014; Arvidson, 2013; Bedell et al, 2013; Kalpinski et al., 2013; Silva et al.,2013)

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 กระบวนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสารเป็นเครื่องมือสำคัญ โดยผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารระดับวิทยุภูมิ คือ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย บทความวิจัยและวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ เอกสารเผยแพร่ของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติ ราชกิจจานุเบกษา แผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ เป็นต้น (Wellington, 2000)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

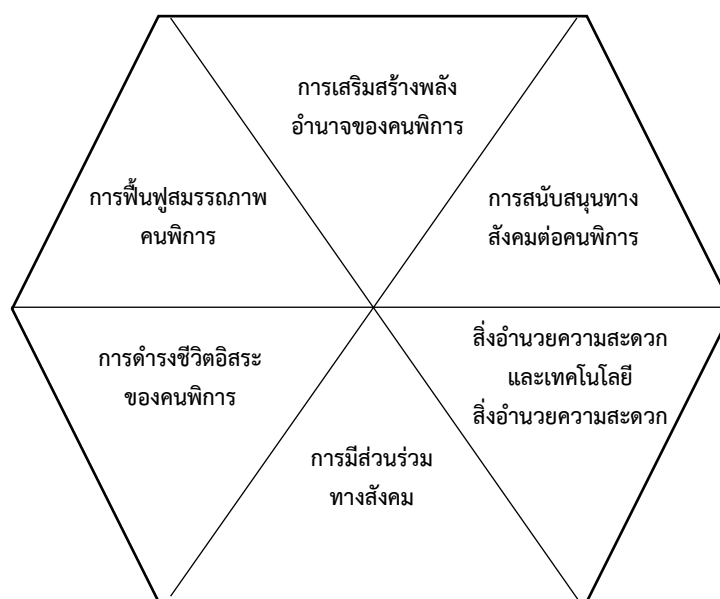
ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารระดับวิทยุภูมิตามแนวทางของ Scott (1990; 2006) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) มีความถูกต้อง (Authenticity) คือ เป็นเอกสารที่มาจากแหล่งเชื่อถือได้ มีความถูกต้อง สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ตีพิมพ์ 2) มีความน่าเชื่อถือ (Credibility) คือ เป็นเอกสารที่ปราศจากข้อผิดพลาดและการบิดเบือนข้อมูล 3) มีความเป็นตัวแทน (Representativeness) คือ เป็นเอกสารที่สามารถแสดงรายละเอียดแทนเอกสารประเภทเดียวกันได้ รายละเอียดสามารถเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างได้ และ 4) มีความหมายชัดเจน (Meaning) คือ เป็นเอกสารที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนัยสำคัญของการวิจัย (Mogalakwe, 2006)

5.3 ขอบเขตของเอกสารระดับวิทยุภูมิ

ขอบเขตเนื้อหาของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงเอกสารครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) สถานการณ์เกี่ยวกับคณพิการ 2) กระบวนทัศน์เกี่ยวกับคณพิการ 3) แนวคิดพื้นฐานในการวิจัย คือ แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของมนุษย์ทุกคน และ 4) แนวคิดการจัดการสมรรถนะด้านการประกอบอาชีพคณพิการ โดยผลการคัดเลือกพบว่ามีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร และวัตถุประสงค์งานวิจัย แบ่งเป็นวรรณกรรมภาษาไทย จำนวน 72 ฉบับ และวรรณกรรมภาษาต่างประเทศ จำนวน 47 ฉบับ ซึ่งผู้วิจัยได้นำวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาสังเคราะห์แนวคิดทางการจัดการที่เป็นองค์ประกอบของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคณพิการ และสรุปความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดต่างๆดังกล่าว

6. ผลการวิจัย

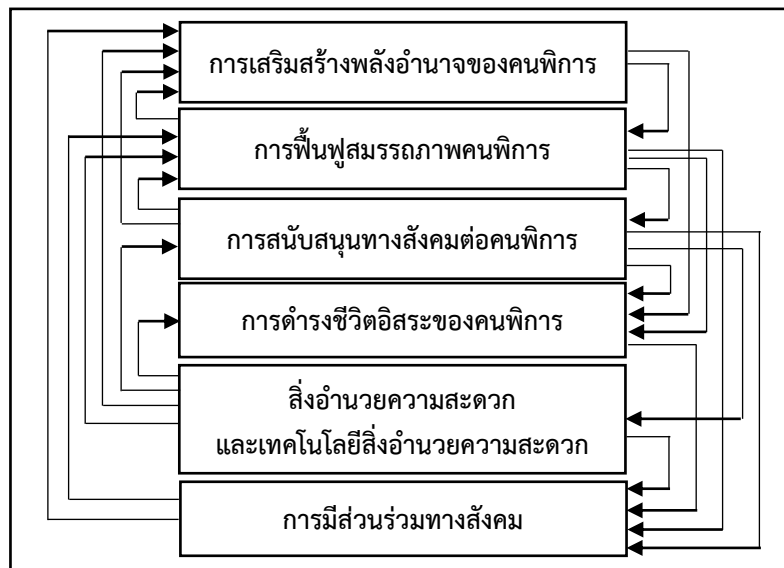
การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสถานการณ์ของคนพิการและปัญหาที่เกิดกับคนพิการ กระบวนการค้นต่อคนพิการ รวมถึงแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของมนุษย์ทุกคน สามารถสังเคราะห์และสรุปกรอบแนวคิดการจัดการสมรรถนะด้านการประกอบอาชีพคนพิการ ประกอบด้วย 6 แนวคิด คือ 1) การเสริมสร้างพลังอำนาจของคนพิการ 2) การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ 3) การสนับสนุนทางสังคมต่อคนพิการ 4) การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ 5) สิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และ 6) การมีส่วนร่วมทางสังคม สามารถแสดงกรอบแนวคิดได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพคนพิการ

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

ทั้งนี้ ผลการศึกษาความหมาย รูปแบบการดำเนินงาน และองค์ประกอบ พบว่า แต่ละแนวคิดมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลต่อกัน หรือมีลักษณะการดำเนินงานที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน ซึ่งปรากฏในลักษณะการให้ความหมาย การอธิบายเชิงพรรณนา และผลการวิจัย สามารถแสดงได้จำนวน 19 ลักษณะ สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ของแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพของคนพิการ

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ 4 ลูกศรแสดงความสัมพันธ์ของการดำเนินงานตามแนวคิดต่างๆ ที่ส่งผลต่ออีกแนวคิดหนึ่ง เช่น หากดำเนินการเสริมสร้างพลังอำนาจของคนพิการจะส่งผลต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการเช่นเดียวกัน เป็นต้น ดังนั้น สามารถสรุปในเบื้องต้นได้ว่าการช่วยเหลือหรือสนับสนุนคนพิการให้มีสมรรถนะในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ นั้น ต้องพิจารณาการดำเนินงานตามแนวคิดต่างๆ ร่วมกัน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณานัยสำคัญ กระบวนการ และผลลัพธ์ที่แต่ละแนวคิดมุ่งหวังให้เกิดต่อคนพิการพบว่าสามารถจัดกลุ่มแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพของคนพิการออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบภายใน คือ แนวคิดการจัดการที่เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรง 2) องค์ประกอบภายนอก คือ แนวคิดการจัดการที่ไม่ได้ดำเนินการที่ตัวคนพิการและส่งผลกระทบต่อคนพิการ และ 3) องค์ประกอบเชิงผสมผสาน คือ แนวคิดทางการจัดการที่แสดงให้เห็นลักษณะการผสมผสานสมรรถนะส่วนบุคคลของคนพิการกับปัจจัยสนับสนุนด้านต่างๆ โดยพบว่ามีคุณสมบัติคล้องกับกระบวนการที่ต้นของแนวคิดที่ให้ความสัมพันธ์กับสมรรถนะของมนุษย์ทุกคน สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพของคนพิการ

กระบวนทัศน์ Capabilities Approach *	องค์ประกอบ การจัดการจัดการสมรรถนะ คนพิการ **	แนวคิดการจัดการสมรรถนะคนพิการ
1. สมรรถนะพื้นฐาน 2. สมรรถนะภายใน	องค์ประกอบภายใน	1. การเสริมสร้างพลังอำนาจของคนพิการ 2. การฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการ 3. การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ
3. สภาพแวดล้อมภายนอก	องค์ประกอบภายนอก	1. การสนับสนุนทางสังคม 2. สิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก
4. สมรรถนะแบบผสมผสาน	องค์ประกอบเชิงผสมผสาน	การมีส่วนร่วมทางสังคม

ที่มา: * ประยุกต์จาก Nussbaum (2011) และ Bitar (2013)

** สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

5. บทสรุป

จากผลการวิจัยเชิงเอกสาร แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการช่วยเหลือคนพิการที่เกิดจากบริบทของสถานการณ์ กระบวนทัศน์ ภายใต้แนวคิดที่ใช้ความสำคัญกับสมรรถนะของมนุษย์ทุกคน จะต้องเป็นการดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกัน ไม่เพียงแต่การจัดการองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ เช่น การฟื้นฟูสมรรถภาพหรือการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับคนพิการเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบภายนอก เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม โดยต้องผลักดันให้คนพิการได้ออกไปมีส่วนร่วมทางสังคมเพื่อให้คนพิการได้เกิดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องควบคู่กันไป จากความสัมพันธ์ที่พบดังแสดงในภาพที่ 4 แสดงให้เห็นว่าหากดำเนินการช่วยเหลือคนพิการตามแนวคิดหนึ่งอาจเป็นพื้นฐานและส่งผลต่อการดำเนินงานด้านผู้พิการในอีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้นหากพิจารณาบูรณาการทุกแนวคิดร่วมกัน จะส่งผลให้การดำเนินงานด้านคนพิการมีประสิทธิภาพและเป็นระบบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่าแนวคิดของการจัดการการจัดการสมรรถนะของคนพิการ คือ รูปแบบการผสมผสานแนวคิดทางการจัดการที่เกี่ยวข้องกับคนพิการในการค้นหาปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ผลักดันหรือขวางกั้นโอกาสและอิสระภาพของคนพิการในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมตามสมรรถนะที่ตนเองมี ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของคนพิการอย่างยั่งยืน อันจะส่งผลประโยชน์ในภาพรวมของประเทศ เนื่องจากคนพิการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศที่ควรได้รับโอกาสในการแสดงสมรรถนะที่ตนเองมีเพื่อเป็นส่วนร่วมและพลังในการพัฒนาประเทศร่วมกับคนทั่วไป ทั้งนี้กรอบการทบทวนวรรณกรรมของแนวคิดทางการจัดการที่เกี่ยวข้องนั้นได้ขยายมุมมองของผลลัพธ์ที่จะเกิดกับคนพิการไม่เพียงแต่สามารถดำรงชีวิตหรือร่วมกิจกรรม ในสังคมร่วมกับคนทั่วไปได้ แต่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะที่

ส่งเสริมให้คนพิการสามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสมรรถนะและความสามารถของตน โดยแนวคิดการจัดการด้านคนพิการที่พบประกอบด้วย การเสริมสร้างพลังอำนาจคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ การสนับสนุนทางสังคม สิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งภาพรวมของการดำเนินงานในแนวคิดต่างๆ จะเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อตนเองของคนพิการและทัศนคติของคนในสังคมต่อ คนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งร่างกายและจิตใจให้มีความพร้อม ควบคู่กับฝึกทักษะที่จำเป็นและสอดคล้องกับคุณลักษณะของคนพิการแต่ละคนบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในประเทศไทยเป็นไปอย่างเหมาะสม ต่อเนื่อง และยั่งยืน ซึ่งจะเป็นการสานต่อพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ด้านการช่วยเหลือคนพิการให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ประโยชน์เชิงทฤษฎี (Theoretical Contribution) ผลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงและพัฒนาการของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ จากแนวคิดในอดีตที่ก่อให้เกิดปัญหารูปแบบต่างๆ ต่อคนพิการ ที่พัฒนาสู่กระบวนทัศน์หรือแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของการให้ความช่วยเหลือคนพิการในลักษณะต่างๆ จนเกิดเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของมนุษย์ทุกคน ที่มุ่งเน้นการค้นหาปัจจัยหรือองค์ประกอบที่จะสร้างอิสรภาพในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพให้กับคนพิการ รวมถึงความสัมพันธ์ของแต่ละแนวคิดในการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพของคนพิการ ซึ่งผู้ที่สนใจสามารถนำไปขยายขอบเขตในการศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบการช่วยเหลือหรือสนับสนุนคนพิการที่เหมาะสมต่อไป

2. ประโยชน์เชิงการจัดการ (Managerial Contribution) ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้เกิดกรอบแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพของคนพิการ ที่แสดงให้เห็นถึงความหมาย กระบวนการหรือรูปแบบการดำเนินงาน องค์ประกอบที่สำคัญ และรูปแบบการประเมินที่พบของแต่ละแนวคิด ซึ่งจะเป็ข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการต่อยอดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

7. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

บทความชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำกรอบแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพของคนพิการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบเบื้องต้นของแต่ละแนวคิดจากการสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการทดสอบความถูกต้องขององค์ประกอบดังกล่าวในบริบทของสังคมไทยจึงสามารถต่อยอดสู่การวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อยืนยันองค์ประกอบที่พบโดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation Factor Analysis) หรือเป็นกรอบในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) ของแนวคิดการจัดการสมรรถนะการประกอบอาชีพของคนพิการในบริบทของสังคมไทย นอกจากนี้ ในการทบทวนวรรณกรรมพบว่าทุกแนวคิดทางการจัดการที่เกี่ยวข้องกับ คนพิการมุ่งเน้นผลลัพธ์ในการสร้างคุณภาพชีวิตคนพิการ ดังนั้น การดำเนินการในอนาคตจึงสามารถศึกษาแนวคิดด้านคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวข้องกับคนพิการเพื่อให้กระบวนการศึกษาด้านคนพิการเกิดความสมบูรณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- Boonton, M. (2017). *kānphatthana thī yangyūn tōng mai thing khrai wai khāng lang . ngān sammana kānwichai phūā fā khām khwāmlūamlam : khonphikān læ phū sūng'āyū* [Sustainable development must not leave anyone behind]. Research Seminar to cross over inequality: the disabled and the elderly, Novotel Platinum Hotel Bangkok.
- มณเฑียร บุญตัน. (2560). การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง. งานสัมมนาการวิจัยเพื่อฝ่าข้ามความเหลื่อมล้ำ: คนพิการและผู้สูงอายุ, โรงแรมโนโวเทล แพลตินั่ม กรุงเทพฯ.
- Chalongsuk, R. (2015). *kān khaothung boṛikān sing 'amnūai khwām saduāk samrap khonphikān : Taiwan* [ACCESS TO ASSISTIVE DEVICES FOR PEOPLE WITH DISABILITIES: TAIWAN. *TBPS*, 10(1), 90-106.
- รพีพรรณ ฉลองสุข. (2558). การเข้าถึงบริการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ : ใต้หวั่น. *วารสารไทยไกลซ์ชนิพนธ์*, 10(1), 90-106.
- Chanapan, et al. (2013). *khwāmsamphan rawāng kān sanapsanun thāng sangkhom læ kān rūchak ton'ēng kap kān khūn khwāmsamkhan hai ton'ēng khoṅg phūpūai ying rok sumsao* [The relationship between social support and self-awareness. Restoration of self-esteem of female patients with depressive disorder]. *Thai Journal of Nursing Council*, 28(2), 44-57.
- นันทศักดิ์ ชนะพันธ์, อัจฉราพร สีหิรัญวงศ์, ประภา ยุทธไตร และ รณชัย คงสกนธ์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและการรู้จักตนเองกับการคืนความสำคัญให้ตนเองของผู้ป่วยหญิงโรคซึมเศร้า. *วารสารสภาการพยาบาล*, 28(2), 44-57.
- Chawanote, C., Phumma, N., and Fakthong, T. (2016). *panhā khātkhlāen rāengguān nai 'utsāhakam Thai : phon chāk patchai thāng dān 'uppasong rū patchai thāng dān 'uppathān* [Labor Shortages in Thai Manufacturing: Demand vs Supply]. *Thammasat Economic Journal*, 34(2), 64-87.
- ชญานี ชวะโนทัย, นกนัต ภูมมา และ ถิรภาพ พัททอง. (2559). ปัญหาขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมไทย: ผลจากปัจจัยทางด้านอุปสงค์หรือปัจจัยทางด้านอุปทาน? *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*, 34(2), 64-87.
- Chayapong, C. (2013). *chīwit 'itsara : kāndōenthāng khoṅg khonphikān thāngkān khluānwai thī sāmāt pai dai duāi ton'ēng nai khēt Krung Thēp Mahā Nakhōṅ koṛanī sukṣā khonphikān thī khap rotyon sūn bukkhon* [Independent Living: a case study of mobility disabled people driving independently in Bangkok]. *Academic Services Journal*, 24(4), 51-64.

- จันทกานต์ ฉายะพงศ์. (2556). ชีวิตอิสระ: การเดินทางของคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่สามารถไปได้ด้วยตนเอง ในเขตกรุงเทพมหานครกรณีศึกษา คนพิการที่ขับรถยนต์ส่วนบุคคล. วารสารวิทยบริการ, 24(4), 51-64.
- Cheausuwantavee, et al. (2015). 'okāt nai kānthamngān thī moṣom kap khwām phikān : rāingān kānwichai chabap sombuñ [Optimal Job Opportunity for Disability: A Complete Research Report]. Nakhon Pathom: NANA CORPORATION CO., LTD.
- ทวี เชื้อสุวรรณทวี และคณะ. (2558). โอกาสในการทำงานที่เหมาะสมกับความพิการ : รายงานการวิจัย ฉบับสมบูรณ์. นครปฐม: บริษัท ไนส์คอร์ป เอส.อี. จำกัด.
- Cheausuwantavee, T. (2005). kānpriāpthiāp kotmaī dān khonphikān khōng prathet Thai 'Angkrit læ sarat 'amerikā [Comparative study in disability law of Thailand, United Kingdom and United States of America]. Journal of Ratchasuda College for Research and Development of Person with Disabilities, 1(1), 1-20.
- ทวี เชื้อสุวรรณทวี. (2548). การเปรียบเทียบกฎหมายด้านคนพิการของประเทศไทย อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา. วารสารวิทยาลัยราชสุดาเพื่อการวิจัยและพัฒนาคนพิการ, 1(1), 1-20.
- Cheausuwantavee, T. (2008). kān fūnfū samatthaphāp khonphikān doī chumchon : khwām lākāi hæng miti læ nai [Community Disability Rehabilitation: A Diversity of Dimensions and Implications], Journal of Ratchasuda College for Research and Development of Person with Disabilities, 4(1), 1-19.
- ทวี เชื้อสุวรรณทวี. (2551). การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน: ความหลากหลายแห่งมิติและนัยยะ. วารสารวิทยาลัยราชสุดาเพื่อการวิจัยและพัฒนาคนพิการ, 4(1), 1-19.
- Chobpol, R., Cheausuwantavee, T. and Neelapaijit, A. (2017). mummōng choēng luk tō kān patibat tāmpa ra rāt banyat songsoēm læ phatthana khunnaphāp chīwit khonphikān Phō,Sō, mātra khōng sathanprakōpkān [Insights into the implementation of the Act on the Promotion and Development of the Quality of Life of People with Disabilities, BE 2560], Section 35 of the Establishment. 9th National Conference on Disability, Bangkok.
- รินฤดี ขอบผล, ทวี เชื้อสุวรรณทวี และอาดัม นีละไพจิตร (2560). มุมมองเชิงลึกต่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2560 มาตรา 35 ของสถานประกอบการ. การสัมมนาวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร.
- Choksawadphonyo, K. (2011). kān soēmsāng phalang 'amnāt phū du lāe nai khropkhruā tō kānphatthana khunnaphāp chīwit phū tichuā 'et 'aiwī / phūpuai 'Ēt [Empowerment on Family Caregivers for Quality of Life Development in People Living with HIV/AIDs]. KKU Res. J, 16(4), 416-427.

- กิตติยาภรณ์ โชคสวัสดิ์ภิญโญ. (2554). การเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลในครอบครัวต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 16(4), 416-427.
- Choommusonth, K. and Unaromlert, T. (2013). *kānphatthana rūpbāep kān soēmsāng khwāmsāmāi nai kānchatkān ton'ēng khoṅg khonphikān phūā kān phung ton'ēng yāng yangyūn* [Development of Models of Self-Management Capabilities of People with Disabilities for Sustainable Self-Reliance]. *Silpakorn Educational Research Research Journal*. 8(2), 147-161.
- ชัตพันธ์ ชูมนุสนธิ์ และ ชีรศักดิ์ อุ่่นอารมย์เลิศ. (2559). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการตนเองของคนพิการเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 8(2), 147-161.
- Department of Empowerment of Persons with Disabilities. (2017). *phān phatthana khunnaphāp chīwit khonphikān hāng chāt chabap thī hā Phō.Sō.sōṅgphanhārōjhoksip - sōṅgphanhārōjhoksipī* [National Plan for the Quality of Life of People with Disabilities, Vol. 5, 2560 - 2564]. Bangkok: Ratchathevi.
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2560). *แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560 - 2564*. กรุงเทพฯ: ราชเทวี.
- Department of Provincial Administration. (2017). *prakāsok rom kān pokkhrōng rūāng chāng khoṁnūn thāngkān pokkhrōng* [Government Information about Population]. Announced on March 13, 2017.
- กรมการปกครอง. (2560). *ประกาศกรมการปกครอง เรื่อง แจ้งข้อมูลทางการปกครอง ณ วันที่ 13 มีนาคม 2560*.
- Dunsirichia, C. and Grisanaputi, W. (2013). *kānchat sawatdikān sangkhom samrap khonphikān nai chāngwat khoṅkān : kōrānī suksā bukkhon thī mī khwām bokphrōng thāngkān hen* [Study of Social Welfare for Disabled Persons in Khon Kaen Province: A Case Study of People with Visual Impairments]. *KKU Research Journal*, 1(1), 41-53.
- จักรภาพ ดุลศิริชัย และวิภาวี ฤกษ์นะภูติ. (2556). การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการในจังหวัดขอนแก่น: กรณีศึกษา บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*, 1(1), 41-53.
- Federation of Independent Living Centers of Thailand. (2018). *khwāmpenmā saphā sūn kān damrong chīwit 'itsara khonphikān prathēt Thai* [Background The Federation of Independent Living Centers of Thailand]. Retrieved on May 28, 2018 from <http://il-thailand.org/about.php>.

สภาศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการประเทศไทย. (2561). *ความเป็นมาสภาศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการประเทศไทย*. เข้าถึงเมื่อ 28 พฤษภาคม. เข้าถึงได้จาก <http://il-thailand.org/about.php>.

Government Gazette. (1991). *phrarāṭchabanyat fūmfū samatthaphāp khonphikān Phō.Sō* [Rehabilitation of Disabled Persons Act], 1991. Vol. 108, No. 205. 1-8. ราชกิจจานุเบกษา. (2534).

พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534. เล่ม 108 ตอนที่ 205. 1-8.

Government Gazette. (2007). *phrarāṭchabanyat songsoēm læ phatthana khunnaphāp chīwit khonphikān Phō.Sō sōngphanhārōjhasip* [Promotion and Development of the Quality of Life of People with Disabilities], 2007. Vol. 124, No. 61 A.8-24. ราชกิจจานุเบกษา. (2550).

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. เล่ม 124 ตอนที่ 61 ก. 8-24.

Health Systems Research Institute. (2010). *prasopkān nai kānthamngān sāngsoēm sukkhaphāp khonphikān : khroṅkān sanapsanun rōngphayabān songsoēm sukkhaphāp tambon samnāngān koṅgthun sanapsanun kānsāng soēm sukkhaphāp* [Experience in health promotion for the disabled]. Bangkok: Sahamit Printing and Publishing Public Company Limited.

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2553). *ประสบการณ์ในการทำงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ: โครงการสนับสนุนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)*. กรุงเทพฯ: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

International Health Policy Development Office. (2013). *rāingān chabap sombun sathanākān khonphikān nai sangkhom Thai : kān wikhroḥ khōmūn kān khwām phikān læ thupphonlaphāp khōṅg nakngān sathiti hæng chat pī sōngphanhārōjhasip* [Full Report on the Situation of Persons with Disabilities in Thai Society: An Analysis of Disability and Disability Survey Information of the National Statistical Office, 2002 and 2007]. Nonthaburi: The Grafico Systems.

สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ. (2556). *รายงานฉบับสมบูรณ์สถานการณ์คนพิการในสังคมไทย: การวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจความพิการและคุณภาพของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2545 และ 2550*. นนทบุรี: เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์.

International Labor Organization. (2010). *kānchatkān phūā sanapsanun khonphikān nai sathanprakōpkān : nāo padibat khōṅg ‘ai‘æñ‘ō / samnāngān klum prathēt ‘Ēchīa tawan‘ōk ‘ongkān rāengngān rawāng prathēt* [Management for the Support of Persons with Disabilities in Workplaces: ILO Operational Guidelines/Office of East Asian Nations. International Labor Organization]. Bangkok: International Labor Organization.

- องค์การแรงงานระหว่างประเทศ. (2553). **การจัดการเพื่อสนับสนุนคนพิการในสถานประกอบการ: แนวปฏิบัติของไอแอลโอ/สำนักงานกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียง** องค์การแรงงานระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.
- Jhermpun, S. and Panyasiri, C. (2015). *kān songsoēm 'āchīp lāe kān chāng ngān khonphikān nāi prathēt Thai phūā rōng rap kān khao sū prachākhom 'Āsīan* [Occupation and Employment Promotion of the Disabled in ThailandL Preparation for the ASEAN Community]. *Journal of Social Development*, 17(2), 113-143.
- สุมิตตา เจริญพันธ์ และไชนันท์ ปัญญาศิริ. (2558). การส่งเสริมอาชีพและการจ้างงานคนพิการในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสารพัฒนาสังคม*, 17(2), 113-143.
- Joradol, S. and Sutaves, C. (2013). *kānchat bōrikān dān kān chāng ngān khōng rat kae khonphikān* [Providing employment services to the disabled], *Journal of Educational Services*, 24 (3), 18-32.
- สุวภา จรตล และโชคชัย สุธาเวช. (2556). การจัดบริการด้านการจ้างงานของรัฐแก่คนพิการ. *วารสารวิทยบริการ*, 24(3), 18-32.
- Junta, S., Chaosukum, V, and Suwannin, V. (2011). *khunnaphāp chīwit kānthamngān khōng khonphikān thāng kāi thī phān kān fuk 'āchīp chāk sūn fuk 'āchīp khonphikān* [Working Life Quality of the Disabled Trained from Vocational center]. *Valaya Alongkorn Review*, 1(2), 109-114.
- สุทิน จันทา, วรุณี เขาวนัสสุขุม และวงศ์ธีรา สุวรรณิน. (2554). คุณภาพชีวิตการทำงานของคนพิการทางกายที่ผ่านการฝึกอาชีพจากศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 1(2), 109-114.
- Komonkiti, P. (2008). *chīwit lāe khōchamkat dān kāndōenthāng khōng khonphikān Thai* [Life and travel restrictions of Thai disabled]. *Journal of Architecture*, 1, 63-77.
- ภัทรกิติ โกมลกิติ. (2551). ชีวิตและข้อจำกัดด้านการเดินทางของคนพิการไทย. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 1, 63-77.
- Ministry of Social Development and Human Society. (2017a). *sarup phonlakā rasamruāt phāwa kānthamngān khōng prachākōk Na Singhākhom sōngphanhārōihoksip samnakngān sathiti hāng chāt* [Summary of Labor Force Survey, August 2560, National Statistical Office]. Retrieved on June 15, 2018 from https://www.m-society.go.th/article_attach/20763/21141.pdf.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560ก). **สรุปผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ณ สิงหาคม 2560 สำนักงานสถิติแห่งชาติ**. เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน. เข้าถึงได้จาก https://www.m-society.go.th/article_attach/20763/21141.pdf

- Ministry of Social Development and Human Society. (2017b). *kāndamnoēn ngān chōtthabīan khonphikān thūā prathēt dūān Singhākhom sōṅgphanhāroṅhoksip* [Implementation of disabled people registration in August 2017]. Retrieved on June 15, 2018 from https://www.m-society.go.th/article_attach/20586/21091.pdf.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560ข). *การดำเนินงานจดทะเบียนคนพิการทั่วประเทศ เดือนสิงหาคม 2560*. เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน. เข้าถึงได้จาก https://www.m-society.go.th/article_attach/20586/21091.pdf.
- Namsitipongpan, V., Boonton, M., and Kwanchuen, A. (2003). *kotmaī læ kot rabīap thī chāmkat sitthi khonphikān nai kānprakōp ‘āchīp*. [Laws and regulations restricting the right of people with disabilities to work]. Retrieved on June 5, 2018 from http://dep.go.th/law/file/report_complete.pdf.
- วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, มณฑิธร บุญตัน และอัครพรรณ ขวัญชื่น. (2546). *กฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ*. เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน. เข้าถึงจาก http://dep.go.th/law/file/report_complete.pdf.
- Nanta, S., Buanieaw, C. and Khunlueng, K. (2016). *kānphatthana rūpbæp kān songsoēm sukkhaphāp khonphikān doī kānmī sūanruām khōṅg chumchon tambon phōn sā ‘amphoē thā boṅ chāngwat noṅghāi* [Development of health promotion model for disabled people by participation of the community at Phonsa Sub-District, Thabo District, Nongkhai Province]. *Journal of Nursing, Public Health, and Education*, 17(2), 97-110.
- สุริยัน นันทา, ชัยวุฒิ บัวเนี้ยว และกฤษณ์ ขุนลี้ก. (2559). *การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพคนพิการโดย การมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย*. *วารสารการพยาบาล การสาธารณสุข และการศึกษา*, 17(2), 97-110.
- National Office for the Advancement and Development of the Quality of Life of People with Disabilities. (2013). *rāngān phonkān suksā chabap sombūn khroṅkān suksā kān songsoēm ‘āchīp læ kānmī ngān tham tā mō phraratchabanyat songsoēm læ phatthana khunnaphāp chīwit khonphikān PhōSoṅ sōṅgphanhāroṅhāsip* [Final Report The study on occupational promotion and employment under the Act on the Promotion and Development of the Quality of Life of the Disabled, 2007]. Public Administration: Siam University.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2556). *รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณ์ (Final Report) โครงการศึกษาการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550*. บัณฑิตวิทยาลัย สาขารัฐประศาสนศาสตร์: มหาวิทยาลัยสยาม.

National Office for the Advancement and Development of the Quality of Life of People with Disabilities. (2014). rūpbāep læ nāoṭhāng kān songsoēm klum ‘āchīp rū sawatdikan samrap khonphikān. [Forms and guidelines for promoting occupational groups or welfare for persons with disabilities]. Retrieved on May 28, 2018 from [http://dep.go.th/?q=th/publishdocument / Forms and guidelines for promotion of occupational groups or welfare for persons with disabilities.](http://dep.go.th/?q=th/publishdocument/Forms%20and%20guidelines%20for%20promotion%20of%20occupational%20groups%20or%20welfare%20for%20persons%20with%20disabilities)

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2557). รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ หรือสวัสดิการสำหรับคนพิการ. เข้าถึงเมื่อ 28 พฤษภาคม. เข้าถึงได้จาก <http://dep.go.th/?q=th/publishdocument/รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมกลุ่มอาชีพหรือสวัสดิการสำหรับคนพิการ>

Netchanok, S. (2013). chētakhati khōng khonphikān tō kān soēmsāng phalang ‘amnat. [Attitudes of People with Disabilities toward Empowerment], *Journal of Ratchasuda College for Research and Development of Person with Disabilities*, 9(12), 4-21.

เนตรชนก สุณา. (2556). เจตคติของคนพิการต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจ. *วารสารวิทยาลัยราชสุดาเพื่อการวิจัย และพัฒนาคคนพิการ*, 9(12), 4-21.

Office of the Higher Education Commission. (2012). ‘ēkkasān prakōp kān ‘oprom laksūt kānphatthana sakkayaphāp bukkhalākōn thī kiēokhōng kap kānchatkān suksā samrap khonphikān nai radap ‘udomsuksā rūang kān chuāilua læ ‘amnuaī khwām saduāk yāng somhēt somphon læ theknōlōyī sing ‘amnuaī khwām saduāk samrap naksuksā phikān [Reasonable assistance and facilities and technology facilities for students with disabilities]. Bangkok: Student Promotion and Development Office Group promoting the learning experience with the community.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2555). เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา เรื่องการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกอย่างสมเหตุสมผลและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา กลุ่มส่งเสริมการเรียนรู้ประสบการณ์กับชุมชน.

Office of the Secretary of the House of Representatives. (2015). patirūp khunnaphāp chīwit khonphikān [Reform the quality of life of the disabled]. Retrieved on May 28, 2018 from <http://www.paliament.go.th/library>.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). ปฏิรูปคุณภาพชีวิตคนพิการ. เข้าถึงเมื่อ 28 พฤษภาคม. เข้าถึงจาก <http://www.paliament.go.th/library>.

- Panpung, C. (2003). prasopkān kān damrong chīwit 'itsara khōng khonphikān nai prathēt Thai [Independent of Living Experience of People with Disabilities in Thailand]. Retrieved on May 10, 2018 from http://rajanukul.go.th/new/_admin/download/review0000973.pdf.
- กมลพรรณ พันพิง. (2546). ประสบการณ์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในประเทศไทย. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม. เข้าถึงได้จาก http://rajanukul.go.th/new/_admin/download/review0000973.pdf.
- Panpung, C. (2010). 'attalak kān soēm phalang 'amnāt læ kānkamnot withī chīwit ton 'ēng : kān damrong chīwit 'itsara khōng khonphikān nai sangkhom Thai [Identify, Empowerment and Self-Determination: The Independent Living of People with Disabilities in Thai Society]. Doctor of Philosophy (Social Administration), Thammasat University, Bangkok.
- กมลพรรณ พันพิง. (2553). อัตลักษณ์ การเสริมพลังอำนาจ และการกำหนดวิถีชีวิตตนเอง: การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในสังคมไทย. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- Panpung, C. (2013). 'ēkkasān prakōp kānsōk wicha prachakōk paomāi kap kānbōrihān kānphatthana [Demographic Objectives and Development Management]. Kasetsart University.
- กมลพรรณ พันพิง. (2556). เอกสารประกอบการสอน วิชา ประชากรเป้าหมายกับการบริหารการพัฒนา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Panyawong, V., Saksiti, B. and Somboon, P. (2017). theknōlōyī sing 'amnūai khwām saduāk : radap khwāmphungphōchāi læ phonkrathop dān chit sangkhom khōng khonthī mī khwām bokphrōng thāngkān khūnwai nai chāngwat samut sakōk [Facilities Technology: Satisfaction and Psychosocial Impacts of People with Mobility in Samut Sakhon], 9th National Conference on Disability, Bangkok.
- วราพร ปัญญาวงศ์, เบญจพร ศักดิ์ศิริ และพรพรรณ สมบูรณ์. (2560). เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก: ระดับความพึงพอใจและผลกระทบด้านจิตสังคมของคนที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวในจังหวัดสมุทรสาคร. การสัมมนาวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร.
- Penpae, S. (2010). kānsuksā rūpbāep læ nāo thāng kānphatthana kānchātkañ suksā samrap khonphikān nai sathāban 'udomsuksā Thai [Study of patterns and guidelines for educational management development. For people with disabilities in Thai higher education institutions], Ph.D., National Institute of Development Administration.

- ศาสวัต เฟ่งแพ. (2553). การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการในสถาบันอุดมศึกษาไทย. รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Phothong, C. Deenan, A. and Sunsern, R. (2014). prasitthiphon khōng rūpbæp kān fūnfū saphāp khonphikān thāng kāi rū kān khluānwai bæp būranākān nai chumchon [Effectiveness of Integrated Rehabilitation Model for Persons with Physical Disability in Community]. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 15(2), 232-241.
- จิรพรรณ โพธิ์ทอง, อารณดี ดินาน และ รัชณี สรรเสริญ. (2557). ประสิทธิภาพของรูปแบบการฟื้นฟูสภาพคนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวแบบบูรณาการในชุมชน. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(2), 232-241.
- Putivisit, P. and Muttayomburoos, V. (2016). kān songsoēm kānmī sūanruām choēng thurakit nai 'utsāhakam thoṅgthiēo khōng khonphikān chāngwat Chiāng Mai [Promotion of Business Participation of the Disabled in Tourism Industry, Chiang Mai Province]. *Journal of International and Thai Tourism*, 12(1), 1-21.
- พงษ์พันธุ์ พุทธิวิศิษฎ์ และวารัชต์ มัชยมบุรุษ. (2559). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของคนพิการ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 12(1), 1-21.
- Sangkha, C., Nongthong, T and Tohtee, N. (2017). nawattakam krabuānkān phūā thahān klā : kārabūn nā kān pratyā læ nǎo khit phūā phatthana khunnaphāp chīwit thahān thī mī khwām phikān thāngkān hen [Innovation Process for Brave Soldiers: Integrating Philosophy and Concepts for Improving the Quality of Military Life with Disabilities] .9th National Conference on Disability, Bangkok.
- ชุติมา.ป.ว. สังฆา, อิตารัตน์ นงค์ทอง และ อนุชานฎ โตะดี. (2560). นวัตกรรมกระบวนการเพื่อทหารกล้า: การบูรณาการปรัชญาและแนวคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทหารที่มีความพิการทางการเห็น. การสัมมนาวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร.
- Sangsre, P. and Sawangsopakul, B. (2015). kān fūnfū samatthaphāp khonphikān thāngkān hen thaksa kānchai chīwit pracham wan kān hen khunkhā nai ton'ēng læ khunnaphāp chīwit khōng khonphikān thāngkān hen nai khēt Krung Thēp Maha Nakhōn læ parimonthon [Rehabilitation for Persons with Visual Impairment, Daily Living Skills, Self Esteem and Quality of Life of Persons with Visual Impairment in Bangkok Metropolitan Areas]. *Journal of Ratchasuda College*, 11(14), 119-136.
- ประภัสสร แสงศรี และบัวทอง สว่างโสภาคกุล. (2558). การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทางการเห็น ทักษะการใช้ชีวิตประจำวันการเห็นคุณค่าในตนเองและคุณภาพชีวิตของคนพิการทางการเห็นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารวิทยาลัยราชสุดา*, 11(14), 119-136.

- Sawaidee, P. (2015). *Patchai thi mi khwamsamphan kap khwamsamat nai kandulae ton'eng khong khonphikan thangkhan khuanwai 'amphoe banglamung changwat Chon Buri [(FACTORS RELATED TO SELF CARE ABILITY AMONG PEOPLE WITH MOBILITY IMPAIRMENT IN BANGLAMUNG DISTRICT, CHON BURI PROVINCE)]*. Master of Nursing Science, Burapha University.
- เพ็ญประภา ไสวดี. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการดูแลตนเองของคนพิการทางการเคลื่อนไหว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. *พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- Siripittayakunnakij, A. (2010). *raeng sanapsanun thang sangkhom : patchai samkhan nai kandulae phu thi pen baowan [Social Support: Key Factors in Caring for People with Diabetes]*, *Rama Nurs J*, 16(2), 309-322.
- อภิญา ศิริพิทยาคุณกิจ. (2553). แรงสนับสนุนทางสังคม: ปัจจัยสำคัญในการดูแลผู้ที่เป็นเบาหวาน. *รามาริบัติพยาบาลสาร*, 16(2), 309-322.
- Sunsern, R. (2012). *kan funfu samatthaphap khonphikan doi chumchon : konlayut lak phua kandulae khonphikan [Community-based rehabilitation: A principle strategy for supporting people with disabilities]*. *Journal of Nursing and Education*, 5(1), 2-11.
- รัชนี สรรเสริญ. (2555). การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน: กลยุทธ์หลักเพื่อการดูแลคนพิการ. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 5(1), 2-11.
- Sunsern, R., et al. (2010). *karabun na kan funfu samatthaphap khonphikan doi chai chumchon pen than nai sathanbojikan pathom phum : botrianru chak prathet Thai [Integrating Community Based Rehabilitation into Overall Primary Health Care: Lessons Learned from Thailand]*. *Journal of Nursing and Education*, 3(2), 99-113.
- รัชนี สรรเสริญ, เบญจวรรณ ทิมสุวรรณ, วรณรัตน์ ลาวัง, ยุวดี รอดจากภัย, รจนา ปุณโณทก และ ชุตินา ฉันทมิตรโอภาส. (2553). การบูรณาการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในสถานบริการปฐมภูมิ: บทเรียนรู้จากประเทศไทย. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 3(2), 99-113.
- Sunsern, R., et al. (2015). *rupbaep kanchat bojikan kan damrong chiwit 'itsara khong khonphikan nai rabop lakprakan sukkhaphap Thai : kanwichai choeng patibatkan baep mi suan ruam [The Model of Independent living services for persons with disabilities in Thai National Health Security System : A participatory action research]*. *Journal of Nursing and Education*, 8(4), 11-29.
- รัชนี สรรเสริญ, จิรพรรณ โพธิ์ทอง, ภาวดี วิมลพันธุ์, สุริยฉาย คิดหาทอง, ขนิษฐา พิศฉลาด, เกศมณี มูลปานันท์ และ วรณรัตน์ ลาวัง. (2558). รูปแบบการจัดการบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในระบอบหลักประกันสุขภาพไทย: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 8(4), 11-29.

Sunsern, R., et al. (2015). rūpbæp kanchat bōrikān kān damrong chīwit 'itsara khōng khonphikān nai rabop lakprakan sukkhaphāp Thai : kānwichai choēng patibatkān bæp mī sūan rūam [The Model of Independent living services for persons with disabilities in Thai National Health Security System : A participatory action research]. **Journal of Nursing and Education**, 8(4), 11-29.

รัชณี สรรเสริญ, จิรพรรณ โปธิ์ทอง, ภาวดี วิมลพันธุ์, สุริย์ฉาย คิดหาทอง, ขนิษฐา พิศฉลาด, เกศมณี มูลปานันท์ และ วรณรัตน์ ลาวัง. (2558). รูปแบบการจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในระบบหลักประกันสุขภาพไทย: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. **วารสารการพยาบาลและการศึกษา**, 8(4), 11-29.

Suwannasub, S., Leelukkanaveela, Y., and Lawang, W. (2016). patchai thī mī 'itthiphon tō khunnaphāp chīwit khonphikān thāngkān khluānwai nai chāngwat Pathum Thānī [Factors Influencing Quality of Life Among Mobility Impairment People in Pathum Thani Province]. **Journal of Nursing and Education**, 9(3), 20-35.

ศมนรัช สุวรรณทรัพย์, ยุวดี ลีลัคนาวีระ และวรณรัตน์ ลาวัง. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการทางการเคลื่อนไหวในจังหวัดปทุมธานี. **วารสารการพยาบาลและการศึกษา**, 9(3), 20-35.

Thanapiti, T. (2007). nāothāng kanchat sing 'amnuāi khwām saduāk samrap khonphikān læ thuk khonnai sangkhom **Journal of Ratchasuda College for Research and Development of Person with Disabilities**, 3(1-2), 1-7.

ธนายุศ ธนธิตี. (2550). แนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและทุกคนในสังคม. **วารสารวิทยาลัยราชสุดาเพื่อการวิจัยและพัฒนาคนพิการ**, 3(1-2), 1-7.

Tianlai, K. and Sakulsri, T. (2012). prachakōk chāi khōp læ khwāmpen tham nai sangkhom Thai [Marginalised Populations: Numbers and Distribution Aspects]. Nakornpathom: Mahidol University.

กาญจนา เทียนฉาย และธีรณรงค์ สกุศลศรี. (2555). ประชากรชายขอบ: มุมมองในเชิงจำนวนและการกระจาย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

Tongkaew, T., Suttikun, W., and Chantul, T. (2017). thatsakhati tō khonphikān : patchai samkhan thī phlak dan rū rū khwāng kan kānsāng khwām thaothiām [Attitudes Towards People with Disabilities : The Key Factors that Drive or Create a Barrier to Equality]. **Phetchabun Rajabhat Journal**, 19(2), 19-36.

จิตติวัจน ทองแก้ว, วิริญญา สุทธิกุล และ ธีระวัฒน์ จันทิก. (2560). ทศนคติต่อคนพิการ: ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันหรือหรือขวางกั้นการสร้างความเท่าเทียม. **วารสารเพชรบูรณ์สาร**, 19(2), 19-36.

- Vajanasara, K. (2012). *prachākōṅ chāi khōṅ læ khwāmpen tham nai sangkhom Thai [Social Justice in Thai Society: Looking Beyond 'Marginalised' People]*. Nakornpathom: Mahidol University.
- กุลภา วจนสาระ. (2555). *มองหาความเป็นธรรมในสังคมไทยผ่านคนชายขอบ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- World Health Organization. (2013). *CBR Guidelines khōṅ 'Ongkān 'Anāmai Lōk chabap phāsā Thai [CBR Guidelines of the World Health Organization (Community Based Rehabilitation)]*: Premium Express.
- องค์การอนามัยโลก. (2556). *CBR Guidelines ขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาไทย (Community Based Rehabilitation): ฟรีเมียม เอ็กซ์เพรส*.
- Yangpaknum, P. (2009). *thammai kān khapkhūān nāēkhīt kānphatthana tāṁ pratyā sētthakit phōphīāng nai sangkhom Thai chūng mūān kānphā yō rūrā thūān nam : khōṅsāngkēt bāng prakān [Why Driven Development Concepts Follow "Sufficiency Economy Philosophy" in Thai society is like a boom: some observations]*. Retrieved on June 10, 2018 from http://janphar.lpru.ac.th/economics/document/econocics_article/economics_12.pdf.
- ประเสริฐ ยิ่งปากน้ำ. (2552). *ทำไมการขับเคลื่อนแนวคิดการพัฒนาตาม “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ในสังคมไทย จึงเหมือนการพายเรือทวนน้ำ: ข้อสังเกตบางประการ*. เข้าถึงเมื่อ 10 มิถุนายน.เข้าถึงได้ จาก http://janphar.lpru.ac.th/economics/document/econocics_article/economics_12.pdf.

ภาษาต่างประเทศ

- Arvidsson, P. (2013). *Assessment of Participation in People with a Mild Intellectual Disability*. Doctoral Dissertation, Orebro University.
- Arvidsson, P., Granlund, M., Thyberg, I., & Thyberg, M. (2014). Important aspects of participation and participation restrictions in people with a mild intellectual disability. *Disability and Rehabilitation*, 36(15), 1264-1272. doi:10.3109/09638288.2013.845252
- Barauskiene, I., Gerulaitis, D., & Radzeviciene, L. (2011). Social Empowerment and Participation of People with Disabilities Through NGO Activities. *Social Welfare Interdisciplinary Approach*, 1(1), 15-26.
- Bedell, G., Coster, W., Law, M., Liljenquist, K., Kao, Y. C., Teplicky, R., Khetani, M., Alunkal. (2013). Community Participation, Supports, and Barriers of School-Age Children With and Without Disabilities. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 94, 315-323.

- Bitar, L. (2013). **The Right to Employment for People with Disabilities : A Study on Jordan. University of Oslo.** Faculty of Law, University of Oslo.
- Dayapoglu, N., & Tan, M. (2017). The Care burden and Social Support Levels of Caregivers of Patients with Multiple Sclerosis. **KONTAKT**, 19, 17-23.
- Edmons, L. J. (2005). **Disabled People and Development (Vol. 12).** Philippines: Asian Development Bank.
- Eleweke, J., & Soje, G. (2016). Challenges of Empowering People with Disabilities in Nigeria for National Development. **Journal of Special Education and Rehabilitation**, 17(3-4), 122-138.
- Findler, L., Jacoby, A. K., & Gabis, L. (2016). Subjective Happiness Among Mothers of Children with Disabilities: The Role of Stress, Attachment, Guilt and Social Support. **Research in Developmental Disabilities**, 55, 44-54.
- Hoglund, B., & Larsson, M. (2014). Professional and Social Enchances Maternal Well-being in Woman with Intellectual Disability - A Swedish Interview Study. **Midwifery**, 30, 1118-1123.
- Kalpinski, R. J., Williamson, M. K. C., Elliott, T. R., Berry, J. W., Underhill, A. T., & Fine, P. R. (2013). Modeling the Prospective Relationships of Impairment, Injury Severity, and Participation to Quality of Life Following Traumatic Brain Injury. **BioMen Research International**, 1-9.
- Marino, E. D., Tremblay, S., Khetani, M., & Anaby, D. (2018). The Effect of Child, Family and Environment Factors on the Participation of Young Children with Disabilities. **Disability and Health Journal**, 11, 36-42.
- Mikula, P., Nagyova, I., Krokavcova, M., Vitkova, M., Rosenberger, J., Szilasiova, J., Gdovinova, Z., Groothoff, J. W., Dijk, J. P. V.. (2015). Social Participation and Health-related Quality of Life in People with Multiple Sclerosis. **Disability and Health Journal**, 8, 29-34.
- Mitra, S. (2006). The Capability Approach and Disability. **Journal of Disability Policy Studies**, 16(4), 236-247.
- Mogalakwe, M. (2006). The Use of Document Research Methods in Social Research. **African Sociological Review**, (10)1. 221 – 230.
- Naami, A., & Iddrisu, A. M. (2013). Empowering Persons with Disabilities to Reduce Poverty: A Case Study of Action on Disability and Development, Ghana. **Journal of General Practice**, 1(2), 1-7.
- Nussbaum, M. C. (2011). **Creating Capabilities : The Human Development Approach.** The United States of America: The Belknap Press of Havard University Press.

- Opokua, M. P., Mprah, W. K., & Saka, B. N. (2016). Participation of Persons with Disabilities in Political Activities in Cameroon. *Disability and the Global South*, 3(2), 980-999.
- Potvin, L. A., Brown, H. K., & Cobigo, V. (2016). Social Support Received by Women with Intellectual and Developmental Disabilities during Pregnancy and Childbirth: An Exploratory Qualitative Study. *Midwifery*, 37, 57-64.
- Scott, J. (1990). *A Matter of Record, Documentary Sources in Social Research*. Cambridge: Policy Press.
- Scott, J. (2006). *Social Research and Documentary Sources. Sage Benchmarks in Social Research Methods, Documentary Research Volume 1*. SAGE Publication. Pp. 3 – 40.
- Sen, A. (2003). *Development as Capability Expansion*. In S. Fukuda-Parr & et al. (Eds.), *Readings in Human Development*. New Delhi and New York: Oxford University Press.
- Sen, A. (2009). *The Idea of Justice*. London: Allen Lane.
- Silva, F. C. M., Sampaio, R. F., Ferreira, F. R., Camargos, V. P., & Neves, J. A. (2013). Influence of Context in Social Participation of People with Disability in Brazil. *Rev Panam Salud Publica*, 34(4), 250-256.
- Sundar, V., Brucker, D. L., Pollack, M. A., & Chang, H. (2016). Community and Social Participation Among Adults with Mobility Impairment: A Mixed Methods Study. *Disability and Health Journal*, 9, 682-691.
- Swaine, B., Labbe, D., Poldma, T., Barile, M., Fichten, C., Havel, A., Kehayia, E., Mazer, B., Mckinley, P., Rochette, A. (2014). Exploring the facilitators and barriers to shopping mall use by person with disabilities and strategies for improvement: perspectives from person with disabilities, rehabilitation professionals and shopkeepers. *European Journal of Disability Research*, 8, 217-229.
- Trani, J. F., & Dubois, J. L. (2011). *Capability and disability: Approaches for a better understanding of disability issues*. เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน. เข้าถึงได้จาก https://www.researchgate.net/profile/Jean-Luc_Dubois/publication/235769408_Capability_and_disability_Approaches_for_a_better_understanding_of_disability_issues/links/0912f5136279236da8000000/Capability-and-disability-Approaches-for-a-better-understanding-of-disability-issues
- Wellington, J. (2000). *Education Research: Contemporary Issues and Practical Approaches*. London: Continuum.

- World Health Organization. (2011). **World Report on Disability**. Switzerland: WHO Press.
- Xie, H., Peng, W., Yang, y., Zhang, D., Sun, Y., Menglian, W., Zhang, J., Jia, J., Su, Y. (2018). Social Support as a Mediator of Physical Disability and Depressive Symptoms in Chinese Elderly. **Archives of Psychiatric Nursing**, 32, 256-262.